Erityisasiantuntija Henna Rantanen 5.11.2025

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

HALLITUKSEN ESITYS HE 147/2025 vp, TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN VASTINE

Pyydettynä vastineena valiokunnalle annettuihin asiantuntijalausuntoihin. Vastine on valmisteltu yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa siltä osin, kuin vastine käsittelee sosiaali- ja terveysministeriön toimialaan liittyviä seikkoja.

Vaikutukset palvelujen laatuun ja osaamiseen

Asiantuntijalausunnoissa kiinnitetään huomiota siihen, että koulutuskorvaus on tärkeä taloudellinen tuki erityisesti sosiaali-, terveys ja kasvatusaloilla. Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy, Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry ja Akava ry nostivat lausunnoissaan esille, että koulutuskorvauksen poistaminen heikentäisi hyvinvointialueiden kykyä toteuttaa lakisääteisiä koulutusvelvoitteitaan. Lisäksi useassa lausunnossa tuotiin esiin huoli siitä, että korvauksen lakkauttaminen heikentäisi osaamisen kehittämistä työelämässä.

Terveydenhuoltolain (1326/2010) 60 b §:ssä säädetään, että sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintoon sisältyvästä ammattitaitoa edistävästä harjoittelusta aiheutuvista kustannuksista suoritetaan koulutuskorvausta valtion varoista laskennallisin perustein hyvinvointialueelle, HUS-yhtymälle, Helsingin kaupungille, kunnalle ja kuntayhtymälle, valtion mielisairaalalle, Suomen evankelisluterilaiselle kirkolle, kirkon seurakunnalle ja seurakuntayhtymälle, yksityisiä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tuottavalle yksikölle sekä Ahvenanmaan maakuntahallitukselle.

Sosiaalihuoltolain (1301/2014) 60 d §:n mukaan sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintoon sisältyvän ammattitaitoa edistävän harjoittelun osalta maksetaan korvausta hyvinvointialueelle, HUS-yhtymälle, Helsingin kaupungille, kunnalle ja kuntayhtymälle, Suomen evankelisluterilaiselle kirkolle, kirkon seurakunnalle ja seurakuntayhtymälle, yksityiselle sosiaali- ja terveydenhuollon tai varhaiskasvatuksen palveluja tuottavalle yksikölle sekä Ahvenanmaan maakuntahallitukselle. Korvaus maksetaan laskennallisin perustein sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintoon sisältyvästä ammattitaitoa edistävästä harjoittelusta aiheutuvista kustannuksista.

Koulutuskorvauksen lakkauttaminen ei muuttaisi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) mukaista hyvinvointialueiden velvollisuutta seurata ja huolehtia sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön täydennyskoulutuksesta. Lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun laissa (741/2023), sekä terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994) säädetään velvollisuuksia ylläpitää henkilöstön ammattitaitoa.

Hyvinvointialueille osoitetun rahoituksen määrä tarkistetaan jälkikäteen tilinpäätöstä seuraavan vuoden varainhoitovuoden rahoituksen yhteydessä. Jos koulutuksen määrä pysyy samana, tulevat koulutuskustannukset huomioiduksi hyvinvointialueiden rahoituksen jälkikäteistarkastuksessa. Kuten esityksessä todetaan, on mahdollista, että tosiasiallinen säästövaikutus julkiseen talouteen voi kokonaisuutena jäädä odotettua pienemmäksi.

Koulutuskorvauksen vaikutuksesta koulutukseen osallistumiseen tai työllisyyteen ei ole olemassa tutkimusta. Koulutuskorvauksen vaikutuksia koskevan tutkimustiedon puuttuessa ei ole täysin selvää, miten koulutuskorvauksen poistuminen vaikuttaisi työntekijöiden kouluttautumiseen. Koulutukseen osallistumisen aikasarjoihin perustuva tarkastelu antaa kuitenkin viitteitä siitä, että koulutuskorvaus ei merkittävästi lisäisi koulutukseen osallistumista. Lisäksi on syytä huomioida, että koulutuskorvaus on vain kymmenen prosenttia koulutuskorvauksen perusteena käytettävästä palkkakustannuksesta ja koulutuskorvausta voidaan hakea vain tietyt edellytykset täyttävään ohjattuun koulutukseen, eikä se siten kata kaikkea työn ohessa tapahtuvaa oppimista.

Vaikutusten kumuloituminen ja vaikutukset tasa-arvoon

Useassa asiantuntijalausunnoissa on esitetty huoli siitä, että esitys vahvistaa työelämän epätasa-arvoa, sillä sen vaikutukset kohdistuvat erityisesti naisvaltaisille aloille. Lisäksi lausunnoissa nostettiin esille, että leikkaukset kohdistuvat samoille toimialoille, jotka hyödynsivät eniten vuonna 2024 lakkautettua aikuiskoulutustukea.

Esityksessä todetaan, että koulutuskorvauksen lakkauttaminen vaikuttaisi erityisesti sosiaali- ja terveydenhuoltoalan työnantajiin ja kasvatusalan työnantajiin sekä välillisesti näillä aloilla työskenteleviin. Sosiaali- ja terveydenhuoltoala on naisvaltainen ala. Vuonna 2024 poistunut aikuiskoulutustuki ja koulutuskorvaus ovat kohdentuneet samankaltaiseen työntekijäryhmään. Koulutuskorvauksen lakkauttaminen vaikuttaa mainittuun kohderyhmään kuuluvien osaamisen ylläpitämiseen kuitenkin vain, jos työnantaja sen lakkauttamisen myötä vähentää täydennyskoulutuksen tarjoamista työntekijöille.

Vaikutukset työhyvinvointiin ja työvoiman veto- ja pitovoimaan

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ, Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy ja Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry nostivat lausunnoissaan esille huolen työhyvinvoinnin ja työkyvyn laskusta sekä työpaikkojen veto- sekä pitovoiman heikkenemisestä.

Esityksessä todetaan, että mahdollisuudet ammatilliseen kehittymiseen voivat lisätä työantajan ja ammattialan houkuttelevuutta. Siltä osin, jos koulutuskorvauksen poistuminen vähentäisi työnantajan tarjoamia täydennyskoulutusmahdollisuuksia, voi tällä olla vaikutusta työnantajakuvaan sekä työvoiman veto- ja pitovoimaan.

Esityksessä todetaan myös, että työuran aikainen kouluttautuminen ja oppiminen ovat olennaisia tekijöitä muuttuvassa työympäristössä. Kouluttautuminen ja oppiminen ovat keskeisessä asemassa työntekijän hyvinvoinnin, työkyvyn ja muutoksissa pärjäämisen kannalta. Tässäkin on huomioitava, että koulutuskorvauksen lakkauttamisen vaikutukset työkykyyn ja -hyvinvointiin ovat yhteydessä kouluttautumismahdollisuuksien vähenemiseen. Esityksessä on edellä esiin tuodusti arvioitu, että koulutuskorvauksen poistuminen ei todennäköisesti tarkoita työntekijöiden kouluttautumisen merkittävää vähenemistä. Tästä huolimatta koulutusmahdollisuuksien mahdollisella vähenemisellä on merkitystä yksittäisen työntekijän työssä menestymisen kannalta.

Koulutussuunnitelman laadintavelvoite

Kuntien ja hyvinvointialueiden osalta taloudellisesti tuetusta ammatillisen osaamisen kehittämisestä annetun lain kumoaminen ei muuta työnantajan velvollisuuksia, koska koulutussuunnitelman tekemisen velvoittavuus tulee yhteistoimintalaista (Laki työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella 449/2007). Sen sijaan niiden yhteisöjen osalta, joihin yhteistoimintalakia ei sovelleta, muutos voi vähentää koulutussuunnitelmien tekemistä. Kuten esityksessä onkin arvioitu, tämä voi vaikuttaa joidenkin työntekijöiden koulutusmahdollisuuksiin myös muiden kuin koulutuskorvauksen piirissä olevien koulutusten osalta. Tämä ei kuitenkaan vaikuta edellä todetusti esimerkiksi kuntien ja hyvinvointialueiden velvollisuuksiin laatia koulutussuunnitelmia.

Oikaisu

Työ- ja elinkeinoministeriö on havainnut 2. lakiehdotuksen osalta teknisluonteisen virheen esityksen suomenkielisen version siirtymäsäännöksessä. Siirtymäsäännös on virheellisesti jakautunut kahdeksi momentiksi ylimääräisellä rivinvaihdolla.

Ehdotus 2. lakiluonnoksen siirtymäsäännökseksi:

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
Jos oikeus koulutuskorvaukseen perustuu ennen tämän lain voimaantuloa syntyneeseen palkkakustannukseen, koulutuskorvauksen myöntämiseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Koulutuskorvaukseen ei kuitenkaan voi hakea 1 päivästä tammikuuta 2027 työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain (555/1998) 24 f tai 24 i §:ssä tarkoitettua oikaisua.